Esipuhe kilpailupolitiikkaa koskevaan vuosikertomukseen 2019
Margrethe Vestager, johtava varapuheenjohtaja

Vuoden 2019 lähestyessä loppuaan harvat olisivat osanneet ennustaa, että vuoden 2020 alkupuolen tapahtumat muuttaisivat dramaattisesti maailmaa ja maailmantaloutta. Covid-19-epidemia merkitsi monessa suhteessa ajattelutavan muutosta, ja meidän oli nopeasti mukautettava toimintatapojamme ja mietittävä ne uudelleen. Mielestäni voidaan oikeutetusti sanoa, että kilpailupolitiikan alalla komissio on vastannut odotuksiin.

EU:n valtiontukisääntöjen mukaan jäsenvaltiot voivat tukea yrityksiä niiden taloudessa olevan vakavan häiriön korjaamiseksi. Komissio hyväksyi maaliskuussa 2020 tilapäiset puitteet, joiden avulla jäsenvaltiot voivat varmistaa, että yritysten saatavilla on riittävästi likviditeettiä, ja auttaa säilyttämään työpaikat ja turvaamaan taloudellisen toiminnan jatkuminen covid-19-pandemian aikana. Vuoden 2020 alkupuoliskolla kriisin edetessä komissio jatkoi tilapäisten puitteiden voimassaoloa kolme kertaa vastatakseen jäsenvaltioiden ja yritysten tarpeisiin, mukaan lukien lisätuki covid-19:ään liittyvien tuotteiden kehittämiselle ja tuotannolle, palkkatuet ja pääomapohjan vahvistaminen. Tilapäisten puitteiden hyväksyminen ja niihin myöhemmin tehdyt muutokset osoittavat, miten komissio pystyi reagoimaan nopeasti muuttuviin olosuhteisiin, mukautumaan niihin ja käsittelemään niitä, vaikka samalla sen oli pidettävä mielessä, että sisämarkkinoilla on oltava tasapuoliset toimintaedellytykset. Tarvitsemme sisämarkkinoita, jotta elpyminen tapahtuu ripeästi.

Covid-19-pandemia vaikutti väistämättä myös muihin kilpailupolitiikan aloihin.

Komissio ja kansalliset kilpailuviranomaiset julkaisivat maaliskuussa 2020 Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa yhteisen julkilausuman, jossa esitettiin, miten ne aikoivat soveltaa kilpailusääntöjä kriisin aikana. Komissio ja kansalliset kilpailuviranomaiset ilmoittivat helpottavansa tarvittavia väliaikaisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on korjata pandemian aiheuttamaa tarjonnan puutetta. Samalla ne kuitenkin varoittivat, etteivät ne epäröisi puuttua asiaan, jos kriisiä käytettäisiin kilpailunvastaisten käytäntöjen peittelyyn.

Kilpailunrajoitusten osalta komissio julkaisi huhtikuussa 2020 tiedonannon tilapäisistä puitteista, joissa annettiin ohjeita yrityksille. Tiedonannossa komissio määritteli, miten se aikoo edetä arvioidessaan covid-19-pandemian edellyttämiä yhteistyöhankkeita, jotka liittyvät esimerkiksi lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden toimittamiseen.

Yrityskeskittymien kohdalla työ jatkui hyvin vähäisin häiriöin sekä yksinkertaistetuissa että monimutkaisemmissa tapauksissa sen jälkeen, kun kilpailun pääosasto oli julkaissut tiedonannon, jossa yrityksiä pyydettiin lykkäämään suunniteltuja yrityskeskittymiä koskevia ilmoituksia.

Olen ylpeä voidessani sanoa, että komission yksiköt olivat tämän ennennäkemättömän kriisin aiheuttamien haasteiden tasalla. Hyvin suuri määrä valtiontuki-ilmoituksia arvioitiin äärimmäisen tiukassa aikataulussa. EU:n yrityskeskittymien valvonta jatkui, ja komissio noudatti lakisääteisiä määräaikoja toimiessaan oikeudellisten velvoitteidensa mukaisesti. Kilpailusääntöjen täytäntöönpanon valvonta jatkui ilman merkittäviä viivästyksiä.

Ei kuitenkaan pidä unohtaa vuoden 2019 saavutuksia.

Komission toiminta vuonna 2019 kattoi useita erilaisia aloja, joilla edistetään avoimia ja tehokkaita markkinoita EU:ssa. EU:n kilpailupolitiikalla tuettiin edelleen komission keskeisiä sisämarkkinoihin

liittyviä poliittisia painopisteitä, kuten digitalisointia, oikeudenmukaista verotusta, energiaa ja ilmastoa.

Komissio on osoittanut pystyvänsä panemaan kilpailusäännöt tiukasti täytäntöön ja määräämään seuraamuksia yritysten välisille kilpailunvastaisille sopimuksille ja määräävää asemaansa kuluttajien vahingoksi väärinkäyttäville yrityksille. Vuonna 2019 komissio antoi 15 päätöstä, joissa määrättiin seuraamuksia kilpailunvastaisesta toiminnasta. Komissio sai päätökseen myös neljä kilpailusääntöjen rikkomistapausta, jotka ratkaistiin vapaaehtoiseen yhteistyömenettelyyn perustuen.

Vuonna 2019 komissiolle ilmoitettiin 382 yrityskeskittymää. Vaikka absoluuttiset määrät laskivat hieman vuoteen 2018 verrattuna, ilmoitusten määrä pysyi vuonna 2019 erittäin korkealla tasolla. Useimmat vuonna 2019 ilmoitetut yrityskeskittymät eivät aiheuttaneet ongelmia kilpailun kannalta. Vuonna 2019 komissio teki 362 yrityskeskittymäpäätöstä ja puuttui asiaan 19 tapauksessa. Kolme yrityskeskittymää kiellettiin, kymmenen hyväksyttiin sitoumuksin ensimmäisessä vaiheessa ja kuusi hyväksyttiin ehdollisesti toisen vaiheen jälkeen. Suurin osa komission vuonna 2019 hyväksymistä korjaavista toimenpiteistä koostui aineellisesta tai aineettomasta omaisuudesta luopumisesta, mikä vahvisti komission kannattavan rakenteellisia korjaavia toimenpiteitä.

Komissio teki 308 valtiontukipäätöstä vuonna 2019. Komissio hyväksyi valtiontukiohjelmia, joiden avulla jäsenvaltiot voivat esimerkiksi saavuttaa ympäristötavoitteet, ottaa käyttöön erittäin suuren kapasiteetin laajakaistaverkkoja ja rahoittaa tutkimusta keskeisillä toimialoilla. Järjestyksessä toinen Euroopan yhteistä etua koskeva tärkeä hanke, johon osallistuu seitsemän jäsenvaltiota akkujen kehittämiseksi, hyväksyttiin vuonna 2019. Lisäksi komissio on jatkanut ponnisteluja sen varmistamiseksi, että jäsenvaltiot eivät myönnä joillekin yrityksille perusteettomia veroetuuksia, jotka antavat näille yrityksille mahdollisuuden välttyä maksamasta niille kuuluvaa osuutta veroista.

Kilpailusääntöjen arviointi jatkui vuonna 2019 parempaa sääntelyä koskevien komission suuntaviivojen mukaisesti sen varmistamiseksi, että säännöt pysyvät tarkoituksenmukaisina. Kilpailunrajoitusten osalta jatkettiin horisontaalisen ryhmäpoikkeusasetuksen, vertikaalisen ryhmäpoikkeusasetuksen, moottoriajoneuvoja koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen ja konsortioita koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen arviointia. Yrityskeskittymien osalta komissio edistyi arvioinnissaan, joka koski EU:n yrityskeskittymien valvonnan menettelyllisiä ja toimivaltakysymyksiä. Valtiontukien alalla jatkettiin valtiontukiuudistukseen sisältyvien sääntöjen ja eräiden muiden sääntöjen toimivuustarkastuksia. Markkinoiden määritelmää koskevan tiedonannon arviointi aloitettiin tammikuussa 2020.

Useimmilla markkinoilla tapahtuu parhaillaan murroksellisia muutoksia, etenkin yhteiskunnan digitalisoitumisen mukanaan tuomia perustavanlaatuisia muutoksia. Meidän kaikkien – toisin sanoen tuottajien, kuluttajien, poliittisten päättäjien ja ennen kaikkea kilpailupolitiikan täytäntöönpanon valvojien – on sopeuduttava. Pysyäksemme tehtäviemme tasalla meillä ei ole varaa itsetyytyväisyyteen, vaan meidän on alati kyseenalaistettava toimintatapamme, otettava oppia kokemuksista ja tarvittaessa muutettava täytäntöönpanon valvontavälineitä. Tämän vuoksi tilasin kolmen erityisneuvonantajan raportin ”Competition Policy for the Digital Era”, joka julkaistiin huhtikuussa 2019. Erityisneuvonantajat katsoivat, että kilpailulainsäädännön peruskehys on vakaa ja riittävän joustava suojatakseen kilpailua digitaaliaikana. Erityisneuvonantajat varoittivat kuitenkin, että erityistä huomiota olisi kiinnitettävä digitaalisten alustojen markkinavoimaan. Erityisneuvonantajien raporttiin ja muihin viimeaikaisiin raportteihin perustuvan perusteellisen analyysin jälkeen komissio käynnisti kesäkuussa 2020 julkisen kuulemisen, jolla tutkitaan sellaisen uuden kilpailuvälineen tarvetta, jonka avulla rakenteellisiin kilpailuongelmiin voitaisiin puuttua oikea-aikaisesti ja tehokkaasti.

Markkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi koko taloudessa ei aina riitä, että voimassa olevien kilpailusääntöjen soveltamista valvotaan tinkimättömästi. Valvonnan täydentäminen alakohtaisella sääntelyllä voi olla tarpeen markkinahäiriöiden välttämiseksi. Tämä voisi koskea markkinoita, joita hallitsevat portinvartijoina toimivat digitaaliset alustat. Kilpailukyky edellyttää kilpailua niin kotimaassa kuin muuallakin maailmassa. Kilpailupolitiikka ei yksin takaa kilpailukykyä, vaan sitä on täydennettävä toimivalla teollisuuspolitiikalla, joka luo yrittäjille edellytykset toteuttaa ideoitaan ja antaa kaikenkokoisille yrityksille mahdollisuuden menestyä ja kasvaa. Komissio esitti maaliskuussa 2020 antamassaan tiedonannossa ”Uusi teollisuusstrategia Euroopalle” visionsa siitä, mitä se haluaa EU:n saavuttavan vuoteen 2030 mennessä ja sen jälkeen.

EU:n talous on avoin ja tiiviisti sidoksissa muuhun maailmaan. Esimerkiksi valtiontukea saavat ulkomaiset yritykset saattavat kuitenkin käyttää avoimuuttamme hyväkseen ja vääristää kilpailua sisämarkkinoilla. Tarvitsemme oikeat välineet, joilla voidaan puuttua ulkomaisten tukien kielteisiin vaikutuksiin. Tämän vuoksi komissio käynnisti keskustelun julkaisemalla kesäkuussa 2020 valkoisen kirjan toimintaedellytysten tasapuolistamisesta ulkomaisten tukien osalta.

Lopuksi todettakoon, että EU:n keskeiset kilpailusäännöt ovat edelleen yhtä tärkeitä kuin silloin, kun ne vahvistettiin perussopimuksessa yli 60 vuotta sitten. Komissio jatkaa yhdessä EU:n kansallisten kilpailuviranomaisten kanssa sääntöjen täytäntöönpanon valvontaa oikeudenmukaisella tavalla tosiseikkojen, näytön ja perusteellisen analyysin perusteella noudattaen samalla asianmukaista menettelyä. Toimiva kilpailu sisämarkkinoilla edistää innovointia, dynaamisuutta ja talouskasvua kaikkien eduksi. Kilpailupolitiikalla edistetään tämän komission toimeksiannon yleistavoitteiden saavuttamista, kuten talouden viherryttämistä, EU:n digitaalisen tulevaisuuden rakentamista ja kansalaisia hyödyttävän talouden vahvistamista.